

PIRMOJI KNYGA

Nendrių luotas

1

Tai rašau aš, Sinuhė, Senmučio ir jo žmonos Kipos sūnus. Ne Kemi* žemės dievų garbei, nes dievų man jau gana. Ne faraonų garbei, nes jų darbų man jau gana. Tik sau tai rašau. Ne dievams ir ne valdovams įtaikaudamas, ne iš baimės ir ne dėl viltingos ateities. Gyvenime patyriau ir praradau tiek, kad bergždžios baimės jau neturiu, ir nemirtingumo man jau gana, kaip kad gana dievų ir valdovų. Tik sau tai rašau ir manau, jog tuo aš skiriuosi nuo visų praeities ir ateities rašytojų.

Nes visais laikais raštai buvo rašomi dėl dievų arba dėl žmonių. Mat ir faraonus noriu priskirt prie žmonių, nes jie panašūs į mus – neapykanta ir baime, aistra ir apgavystėmis. Ir mes nuo jų niekuo nesiskiriam – kad ir tūkstantį kartų jie būtų dievais pavadinti. Kad ir tūkstančių tūkstančius kartų būtų dievais pavadinti, jie paliks žmonės, tokie kaip kiti. Jie turi galią lieti pyktį ir bėgti nuo baimės, bet nuo aistros ir nusivylimo galia jų neapsaugo. O tai, kas parašyta, parašyta valdovų įsakymu, įtaikaujant dievams ar žmones siekiant įtikinti tuo, ko nebuvo. Arba tuo, kad viskas vyko kitaip nei iš tiesų. Arba kad vieno ar kito indėlis buvo didesnis ar mažesnis nei iš tiesų. Štai ką turiu galvoje sakydamas, kad nuo senų senovės iki šių dienų visi raštai buvo rašomi dėl dievų arba dėl žmonių.

* Egiptu kraštą praminė graikai. Patys egiptiečiai jį vadino Kemi (*Quemt*) – Juodąja žeme. (*Vert. past.*)

Viskas sugrįžta ir nėra nieko nauja po saule, žmogus nesikeičia, nors keičiasi jo apdarai ir kalbos žodžiai. Todėl manau, kad ir ateity bus rašoma taip, kaip lig šiolei, nes pats žmogus nesikeičia. Mat apie melą žmonės spiečiasi lyg musės apie medaus korį ir pasakoriaus žodžiai kvepia smilkalais, nors jis sėdi ant gyvulio mėšlo gatvės kampe, bet nuo tiesos žmonės bėga.

Tačiau man, Sinuhei, Senmučio sūnui, senatvėje ir neviltyje jau gana melo. Todėl rašau tik sau ir tik tai, ką savo akimis regėjau ar girdėjau esant tiesą. Tuo aš skiriuosi nuo visų, kurie iki manęs gyveno, ir nuo visų, kurie gyvens po manęs. Nes žmogus, kuris rašo žodžius popieriuje, ir juo labiau tas, kuris įsako iškirsti savo vardą ir darbus akmenyje, gyvena viltimi, kad jo žodžiai bus perskaityti, kad ateities kartos tuos žodžius perskaitys ir ims šlovint jo darbus bei išmintį. Bet mano žodžiuose liaupsių mažai, mano darbai neverti padėkos, o išmintis man aitrai graužia širdį ir nepatinka niekam. Vaikai mano žodžių molio lentelėse nerašys, kai mokysis rašto. Žmonės ta išmintim nesipuikuos. Todėl rašydamas atstumiui viltį, kad būsiu perskaitytas ir supastas.

Nes piktybės apimtas žmogus baisesis ir nuožmesnis už upės krokodilą. Jo širdis kietesnė už akmenį. Jo tuštybė už dulkes lengvesnė. Nugramzdink jį į upę, o jis išsidžiovins drabužius ir bus toks, koks buvęs. Nugramzdink jį į liūdėsį, į neviltį nugramzdink ir, jeigu pakils, bus toks, koks buvęs. Per savo gyvenimą aš, Sinuhė, daug permainų mačiau, bet viskas tebėra po senovei ir žmogus nepasikeitė. Kai kas sako, kad to, kas nutiko, anksčiau nėra buvę, bet tai bergždžios šnekos.

Aš, Sinuhė, mačiau, kaip sūnus gatvės kampe užmušė tėvą. Mačiau vargšus, kylančius prieš turčius, ir dievus, kylančius prieš dievus. Mačiau, kaip žmogus, kuris kitados gėrė vyną iš aukso taurės, nupuolęs į skurdą, rieškučiomis upės vandenį samstė. Kaip tie, kurie kitados svarstė auksą, elgetavo gatvių kampuose, o jų žmonos dėl kėsnio savo vaikams už vario apyrankę parsiduodavo išsidažiusiems negrams.

Bet taip ir anksčiau yra buvę. Ir piemenų karalių laikais po prašmatnia pastoge nakvodavo žmogus, kuris pirmiau naktis leido ant molio aslos. Ir tuomet atėjūnai į slenksčių akmenis knežino vaikų galvas ir į verges ėmė moteris, kurios dėvėjo karališkąją liną. Ir tuomet vyrai, kurie turėjo kapus Vakarų kalnuose, buvo žudomi, o jų kūnai metami upėn.

Tad nieko nauja mano akyse nenutiko, o tai, kas nutiko anksčiau, ir ateity atsitiks. Žmogus anksčiau nesikeitė, vadinasi, nepasikeis ir ateityje. Tie, kurie ateis po manęs, bus lygiai tokie kaip tie, kurie gyveno iki manęs. Tad ar jie supras mano išmintį? Ar verta tikėtis, kad jie perskaitys mano žodžius?

Bet aš, Sinuhė, rašau tai sau, nes patirtis ėda širdį lyg šarmas ir praradau gyvenimo džiaugsmą. Pradedu šią knygą trečiais tremties metais rytinės jūros pakrantėje, nuo kurios laivai plaukia į Punto žemę, – netoli dykumos ir kalnų, kur kitados valdovai skaldė akmenis savo statuloms. Rašau tai, nes vynas kartus mano gerklei. Rašau, nes praradau norą su moterim linksmin-tis, ir jau nei sodas, nei tvenkinys su žuvim man akių nedžiugina. Šaltomis žiemos naktimis mano patalą šildo juoda mergina, bet džiaugsmo ji man neteikia. Pavariau šalin dainininkus, ir styginių bei fleitų garsai erzina man ausis. Todėl rašau tai aš, Sinuhė, kuris neturi ką veikti su turtais ir aukso taurėm, su mira, juodmedžiu ir dramblio kaulu.

Nes visa tai aš turiu ir iš manęs niekas neatimta. Vergai vis dar bijo mano lazdos, sargybiniai prieš mane lenkia galvas ir nuleidžia rankas prie kelių. Bet mano žingsnių plotas čia pamatuotas ir joks laivas nepasiekia šios pakrantės bangų mūšos. Aš, Sinuhė, daugiau niekada neįkvėpsiu juodos dirvos kvapo pavasario naktį ir todėl rašau šitai.

O kadaise mano vardas buvo įrašytas faraono aukso knygon ir gyvenau aš Aukso rūmuose valdovui iš dešinės. Mano žodis buvo svaresnis už Kemi žemės galingųjų žodį, o kilmingieji man siuntė dovanų ir kaklą man juosė aukso grandinės. Turėjau viską, ko trokšta žmogus, bet kaip žmogus troškau daugiau, nei įmanu pasiekti. Todėl ir esu čia. Iš Tebų mane išvijo šeštais Ho-remhebo valdymo metais ir mane sumuš kaip šunį, jei sugrįšiu, kaip rupūžę sutraiškys akmenim, jei žingsnį žengsiu toliau nuo man pamatuotos vietos. Toks įsakymas valdovo – faraono, kuris kadai buvo man draugas.

Bet ko dar laukti iš prastakilmio, kuris įsakė ištrinti iš valdovų sąrašo karalių vardus ir savo paties tėvus įrašyt kaip kilminguosius. Aš mačiau jo karūnavimą, mačiau, kaip jam ant galvos nusileido raudona ir balta karūna. Nuo tos dienos skaičiuojant šeštus metus, jis mane ištrėmė. Bet, raštininkų skaičiavimu, tai buvo trisdešimt antri jo valdymo metai. Tad ar visa, kas pa-rašyta anksčiau ir dabar, nėra melas?

Tą, dėl tiesos gyvenusįjį, aš kadaise niekinau dėl silpnumo ir baisėjausi pražūtimi, kurią jis dėl savo tiesos sėjo Kemi žemėje. Gavau atpildą už tai, kad taip pat norėjau gyventi dėl tiesos, – tik ne jo dievo tiesos, bet savo pa-ties. Tiesa – skvarbus peilis, tiesa – neužsitraukianti žaizda, šarmas, ėdantis širdį. Todėl jaunystės ir stiprybės metais žmogus nuo tiesos bėga į viešuo-sius namus, žilpina akis darbu ir kitais dalykais, kelionėm ir pramogom, val-džia ir statybom. Bet ateina diena, kai tiesa jį perveria kaip ietis, ir nuo tol jo jau nedžiugina mintys nei dirbamas darbas, o jis lieka vienas, tarp žmonių

lieka vienas, ir net dievai jam vienystėj negelbsti. Tai rašau aš, Sinuhė, puikiai žinodamas, kad mano darbai buvo blogi, keliai mano – klaidūs, bet sykiu puikiai suvokdamas, kad niekas iš to nepasimokys, nors perskaitys šitai. Todėl tik sau tai rašau. Tegu kiti savo nuodėmes nusiplauna šventu Amono vandeniui, o aš, Sinuhė, apsivalysiu užrašydamas tai, ką padariau. Tegu kiti savo širdies melagystes sveria Ozyrio svarstyklėm, o aš, Sinuhė, savo širdį sversiu nendrine plunksna.

Bet prieš pradėdamas knygą leisiu širdžiai išsiaimanuoti, nes net pajaudusi iš sielvarto štai ką aimanuoja tremtinio širdis.

Tas, kuris kitados Nilo vandenį gėrė, – atgal prie Nilo veržiasi. Jo troškulio nenumalšins joks kitas žemiškas vanduo.

Tas, kuris Tebuose gimė, veržias atgal į Tebus, nes antro tokio miesto žemėje nėra. Tas, kuris skersgatvy gimė, atgal į skersgatvį veržias, iš kedro rūmų veržias atgal į molio trobelę, nuo miros ir kvapių aliejų – į degančio mėslo ir kepanos žuvies smarsą.

Keisčiau aukso taurę į vargšo molinį puodelį, jeigu dar kartą gaučiau kojom paliesti minkštą Kemi žemės purvą. Lino apdarus iškeisčiau į saulės nudegintą vergo odą, jeigu dar kartą gaučiau išgirst upės meldų šnaresį pavasario vėjyje.

Nilui išsiliejus, miestai lyg brangakmeniai nyra iš žalsvo vandens, kregždės sugrįžta, gervės po dumblą braido, bet manęs nėra. Kodėl aš ne kregždė, kodėl aš ne gervė ir negaliu stipriais sparnais praplasnoti pro sargybinius Kemi žemėn?

Susikraučiau lizdą tarp raižytų Amono šventyklos kolonų, ugnim ir aukso tviskančių obeliskų, kur tvyro smilkalų ir riebių aukos gyvulių kvapsnis. Susikraučiau lizdą vargingųjų skersgatvy ant molio trobelės stogo. Kur jaučiai tempia ratus, kur amatininkai klijuoja nendrinį popierių, kur pirkliai kviečia pirkti, kur vabalas išdžiūvusią gatvę ridinėja mėslo gurvolėlį.

Skaidrus buvo mano jaunystės vanduo, palaiminga buvo mano kvailybė. Kartus ir gižus senatvės vynas ir net minkščiausias meduolis neatstoja man rupios skurdo metų duonos kąsnio. Apsigrėžkite, metai, atbėkit, prabėgsieji, plauk, Amonai, dangumi iš vakarų į rytus, idant mano jaunystė darsk sugrįžtų. Nė žodžio nekeisiu, nė mažiausio darbelio. Ak, grakšti nendrine plunksna, ak, glotnus meldų popieriaus, grąžinkit paikus mano darbus, mano jaunystę ir mano kvailumą.

Tai parašė Sinuhė, tremtinys, neturtingiausias iš visų Kemi žemės skurdžių.

Senmutis, kurį vadinau savo tėvu, Tebuose buvo neturtėlių gydytojas. Kipa, kurią vadinau savo motina, buvo jo žmona. Vaikų juodu neturėjo. Tik senatvės dienomis aš pas juos atkeliavau. Jie naiviai vadino mane dievų dovana, nenujausdami piktybės, kurią ta dovana lėmė. Mano motina Kipa pavadino mane Sinuhe pagal pasaką, nes mėgo pasakas, o ir aš, jos supratimu, atsiradau bėgdamas nuo pavojų, kaip kad pasakos Sinuhė, netyčia faraono palapinėje išgirdęs baisią paslaptį, pabėgo ir su visokiais nuotykiaais svetimosiose šalyse nugyveno daugel metų.

Bet tai buvo tik jos, naivuolės, paikos šnekos ir troškimas, kad aš irgi visad bėgčiau nuo pavojų, išvengdamas nesėkmių. Todėl ir pavadino mane Sinuhe. Bet Amono šventikai sako, kad žmogaus vardas pranašingas. Tad galbūt vardas vedė mane į pavojus, nuotykius ir svetimas žemes. Turbūt vardas nuvedė mane ir prie baugių slėpinių, valdovų ir jų žmonių paslapčių, kurios neša mirtį. Galiausiai dėl vardo tapau tremtiniu ir pabėgėliu.

Naivi buvo vargšelės Kipos mintis duot man tokį vardą, bet lygiai naivu manyti, kad vardas turi reikšmės žmogaus likimui. Manau, kad tas pat man būtų nutikę, jeigu būčiau vardu Cheprus, Chefrenas ar Mozė. Vis dėlto nepaneigsiu, kad Sinuhė tapo tremtiniu, o sakalo sūnus Hebas buvo karūnuotas raudona ir balta karūna kaip Horemhebas – aukštumų ir žemumų valdovas. Taigi kiekvieno valia, ar tikėti vardo lemtim, ar netikėti. Juk bet koks tikėjimas teikia paguodos nesėkmėse ir piktybėje.

Gimiau valdant didžiajam Amenhotepui III, tais pačiais metais gimė ir tas, kuris troško gyventi dėl tiesos, tas, kurio vardą minėt dabar draudžiama, nes jo vardas prakeiktas, nors, aišku, tuolaik šito dar niekas nežinojo. Todėl, jam gimus, rūmus užplūdo begalinis džiaugsmas ir valdovas paaukojo apstą aukų savo paties pastatydintoj didžiojo Amono šventykloj, ir žmonės džiūgavo nenumanydami, kas bus. Mat didžioji valdovo sutuoktinė Tėja bergždžiai laukė sūnaus, nors didžiąja sutuoktine buvo jau dvidešimt antrus metus ir jos vardas šventyklose bei paveiksluose buvo rašomas greta valdovo vardo. Todėl tas, kurio vardą minėti draudžiama, iškilmingomis apeigomis buvo paskelbtas valdžios paveldėtoju, vos tik šventikai jį apipjaustė.

Bet jis gimė per sėją, pavasarį, o aš, Sinuhė, atkeliavau dar rudenį, kai buvo pats potvynis. Tačiau kurią dieną gimiau, nežinau, nes atplaukiau Nilu, mažučiu derva išteptu nendrių luotu ir mano motina Kipa rado mane pakrantės melderne prie savo namų slenksčio, – taip aukštai tada buvo pakilęs

vanduo. Man apie galvą čirškavo ką tik parskridusios kregždės, bet aš tylėjau ir ji pamanė, kad aš negyvas. Parsinešusi mane į namus, ji šildė mane prie žarijų ir pūtė kvapą į burną tol, kol tyliai pravirkau.

Aplankęs ligonius, tėvas Senmutis sugrįžo namo nešinas dviem antim ir kraitele miltų. Išgirdęs mano pypsėjimą, jis pamanė motiną Kipą parsinešus kačiuką ir pradėjo ją barti. Bet motina tarė:

– Tai ne kačiukas, o aš turiu sūnų! Džiaukis, mano vyre Senmuti, mums gimė sūnus!

Užpykęs tėvas pavadino ją kvaila, bet Kipa parodė mane ir mano silpnumas jį sugraudino. Taigi jie pasiėmė mane kaip savo vaiką ir kaimynams įpiršo mintį, kad Kipa pagimdė. Ji tuo puikavosi, bet nežinau, ar daug kas ja tikėjo. Bet nendrių luotą, kuriuo atkeliavau, Kipa išsaugojo ir pasikabino ant lubų virš lovos. Tėvas pasiėmė geriausią varinį indą ir, nunešęs šventyklon, paliepė įrašyti mane į knygą kaip savo sūnų, pagimdytą Kipos. Jis pats mane apipjaustė, nes buvo gydytojas ir bijojo šventikų peilių, nuo kurių lieka pūliuojančios žaizdos. Todėl neleido šventikams manęs liesti. Bet, galimas daiktas, jis taip pasiėlgė ir iš taupumo, nes gydė vargšus ir tikrai nebuvo turtingas.

Tiesa, aš pats neatsimenu šito matęs nei išgyvenęs, bet motina su tėvu apie tai tiek kartų ir tais pačiais žodžiais pasakojo, kad tikiu ir nežinau, kodėl jie būtų turėję meluoti. Bet mažumėj visada juos laikiau tikrais savo tėvais ir joks liūdesys man vaikystės netemdė. Tiesą jie man pasakė tada, kai nukirpo vaikiškas garbanas ir kai tapau jaunuoliu. Tai jie padarė iš baimės ir pagarbos dievams, be to, tėvas nenorėjo, kad nugyvenčiau gyvenimą, atmieštą melo.

Bet kas aš toks, iš kur ir kas buvo mano tėvai, niekada nesužinojau. Tačiau manau žinąs priežastis, apie jas papasakosiu vėliau, nors tai tėra mano spėjimas.

Tik gerai žinau, kad ne aš vienas dervuotu nendrių luotu plaukiau žemyn upe. Mat Tebai su šventyklom ir rūmais buvo didelis miestas, o šventyklas ir rūmus supo nesuskaitoma galybė vargšų molinių trobelių. Didžių faraonų laikais Egiptas buvo pavergęs ne vieną šalį, o kartu su didybe bei turtais keitėsi papročiai ir į Tebus iš svečių šalių atvykdavo ir pirklių bei amatininkų, ir jie mieste statė savų dievų šventyklas. Didelė buvo šventyklų ir rūmų ištai-ga, turtai ir tviskesys, bet lygiai didelis buvo skurdas anapus mūrų. Vargšai dažnai pamesdavo savo vaikus, bet lygiai dažnai turtingųjų žmonos, vyrams išvykus, savo neištikimybės vaisių nendrių luotais plukdė upe žemyn. Gal manęs išsižadėjo jūreivio žmona, kuri apgaudinėjo savo vyrą su sirų pir-

kliu? Gal aš svetimšalių vaikas, nes nebuvau apipjaustytas? Kai man nukirpo vaikiškas garbanas ir motina Kipa padėjo jas į mažą medinę skrynelę prie pirmojo mano sandalo, ilgai žiūrinėju nendrinį luotą, kurį ji man parodė. Luoto nendrės buvo nugeltusios, sulūžinėjusios ir suodinos nuo dūmų. Ir buvo sunertos paukštgaudžių kilpomis, bet daugiau nieko apie mano tėvus nesakė. Štai taip atsivėrė pirmoji mano širdies žaizda.

3

Senatvei atėjus, siela lyg paukštis grįžta į vaikystės dienas. Senatvėj vaikystė man rodos tyra ir šviesi – tarsi viskas tuomet būtų buvę geriau ir gražiau nei nūdienos pasaulyje. Štai tuo vargšai nuo turčių nesiskiria, nes turbūt nėra skurdžiaus, kuris senatvės dienom neprisimintų šviesos ir džiaugsmo blyksnių iš vaikystės.

Mano tėvas Senmutis gyveno triukšmingoje ir vargingoje miesto dalyje, nuo šventyklos mūrų einant aukštupio link. Netoli jo namų plytėjo didelės akmeninės prieplaukos, kuriose būdavo iškraunami Nilu atplaukę laivai. Siauruose skersgatviuose klegėjo jūreivių ir pirklių aludės, vyninės ir viešieji namai, į kuriuos dengtais neštuvais atkeliaudavo net turtingieji iš miesto vidurio. Greta mūsų gyveno mokesčių rinkėjai, žemesnio rango kariai, krovinių laivų vada ir pora penktojo laipsnio šventikų. Jie drauge su mano tėvu buvo vargingųjų miesto dalies viršūnė – nelyginant mūro siena, nyrinti iš vandens.

Mūsų namas buvo didelis ir erdvus, lyginant su vargšų molinėm trobelėm, graudžiai prilipusiom viena prie kitos siaurose gatvelėse. Prie namo net žaliavo kelių žingsnių sodas, kuriame augo tėvo pasodintas sikomoras. Akacijų krūmai skyrė sodą nuo gatvės, o tvenkinį atstojo iš akmenų sumūrytas baseinas, kuriame vandens atsirasdavo tik per potvynį. Name buvo keturi kambariai, kurių viename motina ruošdavo valgį. Valgydavome priebutyje, už kurio buvo tėvo priimamasis. Du kartus per savaitę ateidavo valytoja pagelbėti motinai, nes ši mėgo švarą. Sykį per savaitę atėjus skalbėja išsinešdavo mūsų drabužius į skalbyklą ant upės kranto.

Vargingoje, neramioje, nutautėjančioje miesto dalyje, kurios nuosmukį pamačiau tik įžengęs jaunystėn, mano tėvai ir mūsų kaimynai išlaikė tradicijas ir garbingus senuosius papročius. Nykstant papročiams tarp turtingųjų ir kilmingųjų, tėvas ir jo klasė ikūnijo dar tvirtą kaip akmuo senąjį Egiptą –

pagarbą dievams, širdies tyrumą ir nesavanaudiškumą. Jie buvo lyg savos miesto dalies ir žmonių, tarp kurių turėjo gyventi ir verstis amatais, priešybė, papročiais ir elgsena parodanti, kad jiems nepriklauso.

Bet kodėl pasakoju tai, ką tik vėliau supratau. Ko neprisimenu šiurkštaus sikomoro kamieno ir jo lapų šnaresio, kaitrią dieną ilsintis jo paunksnėje? Ko neprisimenu mieliausio savo žaislo – medinio krokodilo, kurį tampydavau už virvelės išdžiūvusią gatvę, o jis, sekdamas iš paskos, kaukšėjo mediniu žandikauliu ir rodė raudonai dažytus nasrus? Apstulbę kaimynų vaikai susirinkdavo jo pažiūrėti. Kiek meduolių, kiek blizgių akmenėlių ir vario vielos atkarpėlių susirinkau, leidęs kitiems jį patampyt ir pažaisti! Tokių žaislų turėjo tik kilmingųjų vaikai, o mano tėvas buvo gavęs jį iš karališkojo staliaus, kai pavilgais išgydė tvinkulį, kuris trukdė sėdėti.

Rytais motina vesdavosi mane į daržovių turgų. Tiesa, ji maža ką pirkdavo, bet, rinkdamasi ryšelį svogūnų, praleisdavo vandens laikrodžio padalą, o žvalgydamasi naujo apavo – ištisos savaitės priešpietės. Bet iš kalbos galėjai pamanyti, kad ji turtinga ir ieško paties geriausio. O nepirkiojo visko, kas traukė akį, tiktai dėl to, kad nūdo išmokyti mane taupumo. Todėl ir sakydavo:

– Ne tas turtingas, kuris turi aukso ir sidabro, bet tas, kuris mažu pasitenkina.

Šitaip ji man tvirtino, bet jos senos vargšės akys raibo nuo margos Sidono ir Biblo vilnos – plonos ir lyg plunksna lengvos. Rudom, nuo darbų įdiržusiom rankom ji meiliai čiupinėdavo dramblio kaulo papuošalus ir stručio plunksnas.

– Visa tai tuščia ir nereikalinga, – tikino ji mane ir, manding, save.

Tačiau mano vaikiškas protas maištavo prieš tokius pamokymus ir aš mielai būčiau pasiėmęs sau beždžionę nuo šeimininko kaklo ar siriškus bei egiptietiškus žodžius rėkčiojantį margą paukštį. Neatsisakęs nei grandinėlių, nei paausuotų sandalų. Tik daug vėliau supratau, kad ir vargšėlė senoji Kipa nepaprastai troško būti turtinga.

Bet ji buvo tik skurdžių gydytojo žmona, tad svajones tenkino pasakom. Vakaraus prieš miegą ji tyliai man pasekė visas, kurias buvo girdėjęs. Apie Sinuhę ir žmogų, kuris patyrė laivo sudužimą ir iš gyvačių karaliaus sugrįžo su neapsakomais turtais. Apie dievus ir kerėtojus, apie burtininkus ir senovės faraonus. Tėvas dažnai niurzgėdavo, sakydavo, kad ji tik kemša man į galvą kvailystes ir nereikalingas mintis, bet vakaraus, kai jis užknarkdavo, motina pasakodavo toliau – tiek savo smagumui, tiek mano džiaugsmui. Dar prisi-

menu tuos kaitrius vasaros vakarus, kai kūnas lovoje degdavo ir miegas neimdavo, dar girdžiu tylų ir migdantį jos balsą ir vėl pasijuntu saugus. Kažin ar tikra motina man būtų buvus geresnė ir švelnesnė už naivią ir prietaringą Kipą, iš kurios galėjo pasimokyt net akli ir luoši pasakoriai.

Pasakos man patiko, bet jų atsvaras buvo gyvybinga gatvė – mūsų veisimosi, galybės kvapų ir dvokulių sotinama vieta. Nuo uosto su vėju gatvę pasiekdavo jaudulinga kedro ir sakų kvapsnis. Arba lašelio kilmingos moters aliejaus, kai ji, ištempusi kaklą, bardavo gatvės berniūkščius. Pavakarėm, kai auksinis Amono luotas sukdamo Vakarų kalnų linkui, iš visų gatvės priebučių ir molinių trobelių pakilęs aliejų kepamos žuvies smarsas sumišdavo su šviežios duonos kvapu. Vaikas būdamas pamilau šį vargingosios Tebų miesto dalies tvaiką ir niekuomet jo neužmiršau.

Per vakarienes priebutyje išgirdau pirmuosius tėvo pamokymus. Pavargusiom kojom jis parkulsnodavo į sodą iš gatvės arba iš priimamojo su aitraus vaistų ir tepalų kvapo įsigėrusiais drabužiais. Motina užpildavo jam ant rankų vandens ir, jai patarnaujant, sėsdavom valgyti. Atsitikdavo, kad gatvė, lazdom namo sienas daužydamas, pralėkdavo būrelis girtų jūreivių ir sustodavo prie akacijų krūmo atlikti savo reikalų. Būdamas atsargus, tėvas nieko nesakydavo, iki šie nenueidavo. Tiktai tada imdavo mokyti:

– Tik šlykštus negras ar purvinas siras savo reikalus atlieka gatvėje. Egiptietis tai daro tarp sienų.

Arba pasakydavo:

– Saikingai geriamas vynas – dievų dovana širdžiai pradžiuginti. Viena taurė niekam nekenkia, dvi taurės atriša liežuvį, bet tas, kuris išmaukia visą ąsotį, pabunda gatvės griovy apvogtas ir sumuštas.

Kartais net priebuty padvelkdavo kvapiaisiais aliejais, kai pro šalį žengdavo daili moteris, permatomu drabužiu apsigobusi, ryškiai išdažytais skruostais, lūpom ir antakiais, ir drėgnom akim spindint taip, kaip niekad nespindi padorių moterų akys. Susižavėjęs žvelgdavau į ją, o tėvas griežtai tardavo:

– Saugokis moters, kuri sako „gražus bernaitis“ ir vilioja prie savęs, nes jos širdis – tinklas ir pinklės, o jos glėbys kaitresnis už ugnį.

Nenuostabu, kad po šių pamokymų visa savo vaikiška širdim pradėjau bijoti vyno ąsočių ir gražių moterų, kurios buvo ne tokios kaip visos. Bet ir viena, ir kita mane pavojingai traukė, kaip traukia visa, kas baugu.

Dar vaikystėje tėvas leisdavo man stebėti priėmimus. Rodydavo man darbo įrankius, peilius bei vaistų indus, pasakodavo, kaip jie naudojami. Tėvui apžiūrinėjant ligonius, stovėdavau šalia ir padavinėdavau jam indus

su vandeniu, tvarsčius, aliejus bei vyną. Motina – priešingai nei visos moterys – žaizdom ir skauduliais šlykštėjosi, todėl nesuprato mano vaikiško domėjimosi ligomis. Vaikas nesupranta, kas yra liga ir skausmas, iki jų nepatiria. Skaudulio pradūrimas man buvo įdomus ir aš, nūsdamas pelnyti kitų vaikų pagarbą, išdidžiai pasakodavau jiems viską, ką mačiau. Atėjus naujam ligoniui, atidžiai sekdavau tėvo apžiūrą ir jo klausimus, iki jis tardavo: „Liga pagydoma“ arba „Pamąstysiu apie šį atvejį.“ Bet būdavo tokių ligonių, apie kuriuos jis negalėdavo mąstyti, o parašydavo kelias eilutes papiruso skiautėlėje ir pasiųsdavo į šventyklos Gyvenimo rūmus. Tokiam ligoniui išėjus, tėvas dažniausiai papurtydavo galvą ir pasakydavo:

– Vargšelis!

Ne visi tėvo ligoniai buvo neturtėliai. Iš viešųjų namų sutvarstyti atgabendavo vyrų, kurių drabužiai buvo ploniausio lino, iškilus vočiai ar suskaudus dantį, atkakdavo koks nors siriško laivo vadas. Tad nenustebau, kai kartą, pasidabinusi papuošalais ir brangakmeniais marguojančia apykakle, pas tėvą išsitiirti atkeliavo prieskonių pirklio žmona. Tėvas atidžiai klausėsi, o ji dūsavo, dejavo ir skundėsi visokiom negalėm. Labai nusivyliau, kai tėvas pagaliau pasiėmė popieriaus skiautę, – mat tikėjau, kad jis išgydys ligonę, kuri būtų jam atsilyginus apstu gardumynų. Todėl atsidusau, papurčiau galvą ir sušnabždėjau:

– Vargšėlė!

Ligonė išsigandus krūptelėjo ir baugščiai pažvelgė į tėvą. O tėvas iš nučiupinėto papiruso ritinėlio perrašė eilutę senoviškų raidžių ir paveikslėlių, sumaišė inde aliejaus su vynu, pamerkė į mišinį popierių, o kai rašalas vyne išsisklaidė, supylė skystį į molinį ąsotį ir kaip vaistą padavė prieskonių pirklio žmonai, patardamas gerti iškart, kai užeis galvos ar skrandžio skausmai. Moteriai išėjus, aš klausiamai pažvelgiau į tėvą. Jis sumišo, kelis sykius kostelėjo ir tarė:

– Daugybę skausmų išgydo stipriai užkeiktas rašalas.

Daugiau jis nieko nepasakė, tik po kurio laiko tyliai sumurmėjo:

– Vaistai bent jau nepakenks ligonei.

Kai sukakau septynerius, gavau berniukišką klubjuostę ir motina nusivedė mane į šventyklą žiūrėti aukojimo. Tais laikais Tebų Amono šventykla buvo didžiausia Egipte. Nuo Mėnulio deivės šventyklos ir tvenkinio per miestą į ją vedė medžiais apsodinta gatvė, kurią sergėjo akmeniniai sfinksai su avinų galvomis. Šventyklą supo galingi plytų mūrai ir visi jos pastatai buvo lyg atskiras miestas mieste. Kalno aukštumo pilono viršūnėje plazdėjo mar-

gos vėliavos ir abipus vario vartų dunksančios milžiniškos valdovų statulos saugojo šventyklą.

Įžengėm pro vartus ir prekeiviai puolė taisyti mano motiną, šnabždėti ir šaižiai šūkaut, siūlydami pirkti *Mirusiųjų knygą*. Motina nusivedė mane pažiūrėti stalių dirbtuvių ir parodai sustatytų medinių statulų vergų ir tarnų, kurie, šventikų užkeikti, aname pasaulyje turėjo atsakyti už šeimnininkus ir dirbt už juos darbus, o šie nejudint nė piršto. Bet ar verta pasakoti tai, ką visi žino, – juk viskas grįžta po senovei, o žmogaus širdis nesikeičia. Motina sumokėjo iš aukojimo žiūrovų reikalaujamą mokesį ir aš pamačiau, kaip baltai apsirengę šventikai įgudusiom rankom staigiai užmušė ir supjaustė jautį su nendrėm apipintu spaudu tarpuragyje, kuris liudijo, kad gyvulys beydis ir neturi nei vieno juodo plaukelio. Šventikai buvo įkūnūs ir orūs, o jų nuskustos galvos blizgėjo aliejum. Gal pora šimtų žmonių stebėjo aukojimą, bet šventikai veik nekreipė į juos dėmesio ir per visą apeigą abejingai šnekėjosi apie savo reikalus. O aš apžiūrinėjau karo vaizdus ant šventyklos sienų ir stebėjausi jos milžiniškom kolonom. Ir nesupratau, ko graudinasi motina, kai apsiašarojus vedėsi mane namo. Namie ji nuavė man vaikiškus batus ir padavė naujus sandalus, jie buvo nepatogūs ir, kol pripratau, trynė kojas.

Kai pasiskundžiau tuo, tėvas nuoširdžiai nusijuokė ir pasakė, kad geros šeimos vaikas basas negali eiti į miestą, nes laikai labai pasikeitę. Pasakė, kad dar jo senelio laikais kilmingi vadai po miestą vaikščiodavo basom kojom, pasikabinę sandalus ant kaklo. Tuomet papročiai buvę paprastesni ir sveikesni. Moteriai pakakdavo siauro berankovio drabužio, o dabar kiekviena savo garbės žiūrinti moteriškė dėvi platų drabužį ir margą apykaklę. Vyrai klostytais ir standintais apsiaustais su plačiom rankovėm anksčiau būtų buvę išjuokti. Iš tiesų, pakilęs iš kapo senelis Tebų jau nepažintų ir vargu ar suprastų įprastą kalbą – tiek daug į ją dabar įsimaišę siriškų žodžių ir daiktų pavadinimų. Kuo daugiau svetimos kalbos žodžių žmogus vartoja, tuo šaukesnis jis manosi esąs, – pasakė tėvas.

Bet kai pavalgėm, jis surimtėjo, uždėjo didžiulę įgudusią ranką man ant galvos ir prielankiai pataršė švelnias vaikiškas garbanas prie dešinio smilkinio.

– Tau septyneri, Sinuhe, – tarė, – turi apsispręsti, kuo būsi.

– Kariu, – išsyk atsakiau aš, bet nesupratau nusivylimo mielame tėvo veide.

Juk geriausias gatvės žaidimas buvo karas, ir prie karių namų buvau matęs, kaip jie eina imčių ir mocos naudotis ginklais, buvau matęs į pratybas užmiestyje dardant karo vežimus su lazgančiais šalmų kuodais. Negalėjo

būt didingesnės ir garbingesnės tarnybos negu kario. Be to, kariui nereikėjo mokėti rašyti, – man tai buvo svarbiausia, nes vyresni berniukai buvo pripasakoję baisių dalykų apie sunkų rašto mokslą ir apie tai, kaip skaudžiai mokytojai tampo mokiniams kirpčiukus, jeigu netyčia sudūžta molinė lentelė ar negrabūs pirštai sulaužo nendrinę plunksną.

Veikiausiai tėvas iš jaunumės nebuvo gabus – antraip tikrai būtų tapęs kuo nors daugiau, nei vargšų gydytoju. Tačiau savo darbą jis atlikdavo sąžiningai, nežalojo ligonių ir metams bėgant sukaupė nemažą patirtį. Jis jau žinojo, koks aš jautrus ir užsispyręs, ir neprieštaravo, kad taip nusprendžiau.

Bet po valandėlės motinos paprašė indo, nuėjo į savo darbo kambarį ir pripylė jį pigaus vyno.

– Eikš, Sinuhe, – tarė jis ir, paėmęs mane už rankos, leidosi pakrantės linkui.

Stebėjau, eidamas su juo. Priepilaukoje jis stabtelėjo pažiūrėti krovinių laivų, iš kurių prakaituodami nešikai perkrypusiom nugarom krovė prekes, įvilktas į patiesalus. Saulė slinko Vakarų pakalnėn už Mirusiųjų miesto, mes jau buvom po vakarienės, o krovikai švokščiančiais plaučiais ir prakaitu žliaugiančiais šonais dar dirbo. Vyresnysis juos spartino mušykle, o pastogėje ramiai sėdėjo raštininkas ir nendrine plunksna užrašinėjo kiekvieną nešulį.

– Ar norėtum būti toks kaip jie? – paklausė tėvas.

Klausimas man pasirodė kvailas ir aš neatsakiau, o tik nusteбęs spoksojau į tėvą, nes vargu ar kas nori būti toks kaip jie.

– Jie plūkia nuo ankstauro ryto lig vėlaus vakaro, – tarė tėvas Senmutis. – Jų saulėj nusvilus oda šiurkšti kaip krokodilo, rankos žiaudrios kaip krokodilo letenos. Tik tamsai užslinkus jie grįžta į savo skurdžias molines trobeles ir sukremta žiauberę duonos, svogūną ir išgeria gurkšnį prarūgusio alaus. Taip gyvena krovikai. Taip ir artojai gyvena. Taip gyvena visi, kurie darbą dirba rankomis. Turbūt jiems nepavydi?

Papurčiau galvą ir suglumęs pažvelgiau į tėvą. Juk aš ketinau tapti kariu, o ne kroviku ir ne žemrausiu, ne laukų drėkintoju ir ne mėšlinu piemeniu.

– Jie niekada nepakeis savo likimo, – rimtai tarė tėvas. – Po mirties jų kūnai – geriausiu atveju – bus išmirkyti druskoje ir užversti smėliu. Jie neturės nemirtingumo ir laimingo gyvenimo Vakarų krašte kaip tie, kurie išgali pasistatyti patvarius kapus ir turi išteklių kūną paruošti taip, kad amžiams pergalėtų mirtį. Ar žinai, Sinuhe, kodėl?

Virpančiu smakru žvelgiau į Mirusiųjų miestą, kur leidosi saulė, krauju užliedama baltus faraonų šventnamius, nes jau supratau, ko siekia tėvas.

– Jie nemoka rašyti, – rimtai tarė jis. – Tam, kuris nemoka rašyti, nesi-seka nei gyvenime, nei po mirties.

Jis susimąstęs kilstelėjo vyno ąsotį, grįžtelėjo atgal tartum baimindama-sis, kad iš už kampo mus stebi Kipa, gurkstelėjo vyno, nusišluostė lūpas ir, paėmęs mane už rankos, leidosi toliau. Sliūkinau apsunkusia nuo sielvarto širdim, bet sprendimo tapti kariu nekeičiau.

– Tėti, – pasakiau, – karių gyvenimas smagus. Jie gyvena karių namuose, gardžiai valgo, vakarais viešuosiuose namuose geria vyną ir moterys jiems malonios. Kariai nemoka rašyt, bet šauniesieji ant kaklų segi aukso grandin-es. Iš karo žygių jie parsigabena grobio ir vergų, tie už juos nudirba darbus ir jiems neša pelną. Kodėl neverta tapti kariu?

Bet tėvas nieko neatsakė, tiktai paspartino žingsnį. Prie didelio sąvarty-no, aplinkui zyziant mūsų debesims, jis pasilenkęs dirstelėjo į žemą molinę trobelę.

– Mano drauge Intebai, tu čia? – paklausė tėvas, ir iš trobelės, pasirem-damas lazda, išklbikščiaavo kraujasiurbų sukandžiotas senis, iki peties nu-kirsta dešiniąją ranką ir nuo nešvarumų pastirusia klubjuoste. Iš senumo jo veidas buvo suvytęs ir susiraukšlėjęs, o burna palikus be dantų.

– Ar tai... tai pats Intebas? – baugščiai sušnibždėjau aš. Nes Intebas buvo didvyris, kovojęs didžiausio iš faraonų, Tutmozio III, karo žygyje į Siriją, ir apie Intebą, jo žygdarbius bei faraono suteiktus jam apdovanojimus sklido legendos.

Senis pakėlė ranką ir kariškai pasisveikino, o tėvas padavė jam indą su vynu. Juodu susėdo ant žemės, nes prie Intebo trobelės nebuvo net krėslo, senis drebančiom rankom priglaudė indą prie lūpų ir ėmė godžiai kliaukt, sergėdamasis nė lašelio nenuvarvinti žemėn.

– Mano sūnus Sinuhė rengiasi tapti kariu, – šypsodamas pasakė tėvas. – Atvedžiau jį pas tave, Intebai, nes likai vienintelis gyvas iš didžiųjų didvyrių ir gali papasakot jam apie įspūdingą kario gyvenimą ir žygdarbius.

– Tegriebia Setas, Baalas ir kiti nelabieji, – atsakė seniokas ir, spigiai nu-sijuokęs, atgėrė į mane trumpareges akis: – Gal vaikis kvailas?

Bedantė burna, priblėsusios akys, linguojantis rankos stramppgalys ir raukšlėta murzina krūtinė atrodė taip baugiai, kad įsikibau į tėvo rankovę ir užlindau jam už nugaros.

– Vaike, vaike! – tarė Intebas ir sukikeno. – Jei gaučiau po gurkšnelį vyno už kiekvieną keiksmą, kuriuo prakeikiau gyvenimą ir apgailėtiną kario likimą, vyno pripildyčiau tvenkinį, kurį faraonas, sako, įrėngė savo žmonos pramo-

gai. Tiesa, aš to tvenkinio nemačiau, nes neturiu už ką persiurti per upę, bet neabejoju, kad pripildyčiau tokį tvenkinį ir dar liktų tiek, kad visa kariauna nusigertų.

Jis vėl godžiai patraukė vyno.

– Bet juk, – tariau drebančiu smakru, – kario amatas – iš visų amatų garbingiausias!

– Garbė ir šlovė, – atsakė Tutmozio didvyris, – tėra mėšlas, tik mėšlas, kuriuo minta vien musės. Kitados daug melagysčių apie karą ir žygdarbius pripasakojau tik dėl to, kad išsižioję stuobriai pavaišintų vynu, bet tavo tėvas – garbingas žmogus ir jo apgaudinėti nenoriu. Todėl sakau tau, berniuk: iš visų amatų kario amatas – pats prasčiausias ir niekingiausias.

Vynas išlygino senio veido raukšles ir jo beprotiškos akys ėmė spindėti. Jis atsistojo ir vienintele ranka susiėmė kaklą.

– Žiūrėk, vaike, – sušuko, – šį laibą kaklą puošė penkios aukso grandinės! Savom rankom faraonas apvijo jom mano kaklą. Kas suskaičiuos nukapotas rankas, kurias sukroviau prieš jo palapinę? Kas pirmas pakilo ant Kadešo mūrų? Kas baubdamas kaip dramblys verždavosi į priešų gretas? Tai aš, Intebas, didvyris! Bet kas man už tai bedėkoja? Mano auksas išsibarstė po visą pasaulį, vergai, kuriuos parsigabenau kaip karo grobį, pabėgo arba mirė nuo skurdo. Dešinioji mano ranka liko Mitanijos žemėje ir aš jau seniai elgetaučiau gatvės kampe, jei geri žmonės retkarčiais neatneštų man džiovintos žuvies ir alaus, kad pasakyčiau jų vaikams tiesą apie karą. Aš, Intebas, didvyris, bet pažvelk į mane, berniuk! Mano jaunystė liko dykumoje, alkyje, sopuliuose ir varguose. Mano raumenys sunyko, oda sugrubo, ir širdis pasidarė kietesnė už akmenį. Blogiausia, kad bevandenėse dykumose man išdžiūvo liežuvis ir susirgau amžinu troškuliu – kaip visi kariai, kurie gyvi sugrįžo iš tolimų karo žygių. Gyvenimas man buvo lyg ano pasaulio bedugnė, kol nepraradau rankos. Nepasakosiu apie žaizdų sopą ir skausmus, kai kūno pjaustytojai verdančiu aliejumi tvilkė nukirstos rankos strampgalį, – tavo tėvas tai puikiai žino! Tebūnie palaimintas tavo vardas, doras gerasis Senmuti, bet vynas baigėsi!

Nutilęs senukas kiek pašniokštavo, atsisėdo ant žemės ir nusiminęs apvertė molinį indą. Valiūkiška ugnelė akyse užgeso ir jis vėl atrodė nukaršęs ir nelaimingas.

– Bet kariui nereikia mokėti rašyti, – baugščiai šnipštelėjau aš.

– Hm, – krenkštelėjo Intebas ir pažvelgė į tėvą.

Tėvas greitai nusimovė nuo riešo varinę apyrankę ir ištiesė ją seniui. Šis

garsiai riktelėjo ir iškart atbėgo murzinas berniukštis, jis čiupo apyrankę, indą ir išpuolė į vyninę.

– Geriausios rūšies neimk! – pavymui skubriai sušuko Intebas. – Imk rūgštaus – jo daugiau duos!

Intebas vėl mažliai pažvelgė į mane.

– Tu teisus, – tarė jis, – kariui nereikia mokėti rašyti, tik kautis reikia gebėti. Mokėdamas rašyti, jis taps vadu, įsakinės net didžiausiam narsuoliui ir pirm savęs siųs į mūsų kitus. Nes kiekvienas raštingas vyras gali įsakinėti kariams, bet nė šimto vyrų vadu netaps tas, kuris nemoka teplioti musės kojų. Menkas džiaugsmas iš aukso grandinių ir apdovanojimų, jeigu kiekvienas, gebas laikyt nendrinę plunksną, gali būti vadas. Bet taip yra ir taip bus visados. Todėl, sūnau, jeigu nori tapti vadu ir vadovauti kariams, išmok rašyti. Tada tau lankstysis net tie, kurie puošiasi aukso grandinėm, ir vergai dengtais neštuvais ląkdins tave į mūsų lauką.

Murzinas berniukštis parnešė ąsotį ir dar indą, pilną vyno. Senio veidas nušvito džiaugsmu.

– Tavo tėvas Senmutis – geras žmogus, – draugingai tarė jis. – Jis moka rašyti ir gydė mane stiprybės ir laimės dienomis, kai nuo vyno gausybės man ėmė rodytis krokodilai ir begemotai. Jis geras žmogus, nors yra tiktai gydytojas ir net lanko įtempti nemoka. Dėkui jam!

Išsigandęs žiūrėjau į vyno ąsotį, kurį Intebas akivaizdžiai ketino išgerti, ir ėmiau nekantriai timpčioti plačią, vaistais išterliotą tėvo rankovę, nes išsigandau, kad dėl vyno mudu sumušti greitai pabusim kokiam gatvės kampe. Tėvas Senmutis irgi pažvelgė į vyno ąsotį, su palengvėjimu atsiduso ir išsivedė mane. Intebas spigiai užtraukė sirišką karo dainą ir nuogas, saulėj juodai įdegęs gatvės berniukštis pratrūko kvatot.

Aš, Sinuhė, palaidojau svajonę apie kario tarnybą ir nebesipriešinau, kai kitądien tėvas su motina vedė mane į mokyklą.

4

Tėvas, žinoma, neturėjo išteklių sumokėti už mano mokslą didžiosiose šventyklų mokyklose, kur mokėsi kilmingųjų, turtingųjų ir aukštesniųjų šventikų sūnūs, o kai kada ir dukterys. Mano mokytoju tapo vos per porą gatvių gyvenantis senas šventikas Onehas, kuris buvo įrengęs mokyklą savo apgriuvusiam priebuty. Jis mokė amatininkų, pirklių, uosto vyresniųjų ir

jaunesniųjų karo vadų vaikus, garbėtroškų tėvų troškimu turėjusius tapti raštininkais. Kadaisė Onehas buvo dangiškosios Mutos šventyklos sandėlio sąskaitininkas, todėl tikrai galėjo mokyti rašto pradmenų vaikus, kuriems vėliau teks rašinėti prekių svorį, grūdų kiekį, galvijų skaičių ir karių maisto davinių sąskaitas. Tokių mokyklėlių aplink pasaulio miestą – didžiuosius Tebus – buvo dešimtys, šimtai. Mokslas kainavo nebrangiai, nes mokiniams tereikėjo išlaikyti senąją Onehą. Anglių pirklio sūnus atnešdavo jam medžio anglių pasiūlydinti žiemos vakarais, audėjo sūnus aprūpindavo drabužiais, grūdų pirklio sūnus parūpindavo miltų, o mano tėvas gydė jo senatvės negalias ir duodavo vaistažolių ištraukų su vynu skausmams malšinti.

Dėl šios priklausomybės Onehas buvo švelnus mokytojas. Berniuko, kuris užsnūdavo prie rašymo lentelės, nepešiodavo, tačiau kitądien šis turėjo nugvelbti iš namų jam kokį nors gardumyną. Kartais grūdų pirklio sūnus atnešdavo jam ąsotį vyno ir tomis dienomis būdavom dėmesingi, nes senasis Onehas užsidedavo pasakoti nepaprastus dalykus apie aną pasaulį, pasaką apie dangiškąją Mutą, visa ko kūrėją Ptahą bei kitus jam artimus dievus. Kikendavom, tardami, kad apgavom Onehą ir visai dienai užmaršinom sunkias užduotis bei nykius rašto ženklus. Tik daug vėliau supratau, kad senasis Onehas buvo išmintingesnis ir supratingesnis, nei man atrodė. Pasakojimai, kuriuos atgaivindavo jo teisuoliškai naivi vaizduotė, turėjo tam tikrą tikslą. Nes šitaip jis mokė mus senojo Egipto dorovės nuostatų. Už visas ligi vienos piktybes blogadarys sulaukdavo bausmės. Kiekvieno žmogaus širdis vieną kartą be nuolaidų bus sveriama prieš aukščiausiąją Ozyrio sostą. Žmogus, kurio blogus darbus šakalgalvis atsvers, bus numestas Rijūnui suėsti – krokodilui ir begemotui kartu sudėjus, tik už abu baisėsiams.

Pasakodavo Onehas ir apie vaidingąją Apsuktveidį – baisų ano pasaulio vandenų plaustininką, kuris mirusįjį nuplukdydavo į palaiminguosius laukus. Irkluodamas jis visada žiūrėdavo atgal, o ne į priekį, kaip žemiškieji Nilo irkluotojai. Onehas versdavo mus atmintinai kartoti permaldavimo ir papirkimo posakius, kuriais reikėsią palenkti Apsuktveidį. Versdavo mus parašyti juos rašto ženklais ir iš atminties. Švelniais įspėjimais rodė ir taisė mūsų klaidas. Aiškino mums, kad menkiausia klaida laimingą gyvenimą aname pasaulyje gali paversti nepakeliamu. Kad padavę Apsuktveidžiui laišką su klaida, be pasigailėjimo lyg šešėliai amžinai klajosi niauraus ir tamsaus vandens krante ar dar blogiau – įkrisim į baisią Mirusiųjų karalystės prarają.

Keletą metų lankiau Oneho mokyklą. Ne be reikalo tėvas mane į ją leido. Jis manė, kad neįmanoma prievarta išmokyti atgrasaus amato. Jeigu būtų pa-

aiškėję, kad aš negabus, jis nebūtų varu varęs manęs toliau mokytis raštininko amato. O jeigu būčiau rodęs susidomėjimą ir pomėgį – vėliau Onehas būtų pasiūlęs mane šventyklos mokyklai, po kurios man būtų atsivėrus tėvo pageidaujama veikla. Bet jeigu viskas būtų susiklostę kitaip, būčiau galėjęs manytis iš skaičiuotojo, jaunesniojo raštininko darbo, o gal iš tiesų per kariuomenės davinių saugyklą būčiau ėjęs į karius. Aišku, tuo laiku šito nenumaniau.

Mano mieliausias draugas Oneho mokykloje buvo pora metų vyresnis Totmesas – karo vežimų būrio vado sūnus. Jis nuo vaikystės mokėjo valdyti arklius ir galytėtis. Jo tėvas, turėjęs rimbą su vario gijom, troško sūnų matyt kaip didį karo vadą, užtat norėjo, kad šis išmoktų rašyti. Bet jo vardas – šlovingasis Totmesas – nebuvo pranašingas, kaip tikėjosi tėvas. Mokykloje Totmesas nustojo domėtis iečių svaidymu bei karo vežimų pratybom. Rašmenis jis išmoko lengvai ir, kai kiti vargiai plušėdavo, jis rašymo lentelėje paišydavo paveikslėlius. Piešė karo vežimus ir arklius, atsistojusius ant užpakalinių kojų, ir kovojančius karius. Jis atsinešė į mokyklą molio ir, kol alaus ašotis Oneho lūpomis sekė pasakas, nulipdė nepaprastai juokingą Rijūną, kreivai pražiotais nasrais gaudantį pliką seneliuką, kurį iš pakumpusios nugaros ir apvalaus pilvuko greitai supratom esant Onehą. Bet Onehas nepyko. Ant Totmeso niekas nepykdavo. Jis buvo plataus, prastuomenės vyrams būdingo veido, storų, trumpų kojų, bet akys žibėjo pagauliu linksmumu, o mitrios rankos lipdė iš molio gyvūnus ir paukščius, kurie mus nepaprastai džiugino. Iš pradžių jo draugijos siekiau dėl to, kad turėjo tapti kariu, bet mūsų draugystė išliko tvirta net kai jis neberodė jokios garbėtroškos žengt tuo keliu.

Mokslams tęsiantis, man nutiko stebuklas. Nutiko visai netikėtai ir ligi šiol prisimenu tą valandėlę nelyginant apreiškimą. Buvo maloniai vėsi pavasario diena, ore čirškavo paukščiai, ant molio trobelių stogų gandrai krovė lizdus. Vanduo buvo nyslūgęs ir žemė liepsnojo skaisčiu žalumu. Daržuose žmonės sėjo sėklą ir sodino daigus. Buvo audringų nuotykių diena ir mes negalėjom nustygti apšiurusiame Oneho priebutyje, kurio sienos pabeldus gurėdavo. Atsainiai paišiau grisių rašto ženklus, raides, kurios kalamos akmenyje, o greta jų – sutrumpintus popieriaus rašmenis. Kol netikėtai jau ir Oneho užmirštas žodis, kažin kas keista manyje suteikė gyvybę žodžiams ir raidėms. Paveikslėlis virto žodžiu, žodis virto skiemeniu, o skienu – raide. Jungiau raides, radosi naujų žodžių – gyvų ir keistų, ir jie jau buvo visai atsiję nuo paveikslėlių. Paveikslėlį supranta žiopiausias laukų drėkintojas, bet du gretimus paveikslėlius supranta tik tas, kuris moka raštą. Manau, kad kiekvienas, kuris jo mokėsi ir išmoko skaityti, žino, ką turiu galvoje. Šis išgy-

venimas man buvo nuotykis – įdomesnis ir magesnis, nei iš vaisių prekeivio krepšio nugvelbtas granatas, saldesnis už džiovintą datulę ir gaivesnis nei ištroškusiam vanduo.

Daugiau manęs nereikėjo raginti. Gėriau Oneho žinias nelyginant išdžiūvusi žemė patvinusio Nilo vandenį. Greitai išmokau rašyti, o pamažu ir skaityti, ką buvo parašę kiti. Trečiaisiais metais jau galėjau skiemenuoti iš apdriskusių popieriaus ritinėlių ir diktuoti kitiems pamokomus pasakojimus.

Tuo metu taip pat pastebėjau, kad esu ne toks kaip visi. Mano veidas buvo siauresnis, oda šviesesnė, o galūnės gležnesnės nei kitų berniukų. Aš labiau panėšėjau į kilmingųjų vaikus nei į tuos, tarp kurių gyvenau, ir jei būčiau rengęsis tokiais kaip jų apdais, vargu ar kas būtų atskyręs mane nuo tų vaikų, kuriuos nešiodavo dengtais neštuvais ir kuriuos gatvėse lydėdavo vergai. Dėl to iš manęs pradėjo šaipytis. Grūdų pirklio sūnus norėjo mane apkabinti ir pavadino mane mergaite, tad turėjau įdurti jam braižikliu. Pirklio sūnaus artumas man buvo nemalonus, nes pirklio sūnus dvokė. Totmeso draugija man patiko, bet jis manęs niekada nelietė.

Kartą Totmesas droviai pasiūlė:

– Gal pabūtum man pavaizdas – nulipdyčiau tavo statulėlę.

Parsivedžiau jį namo ir kieme, po sikomoru, jis iš molio nulipdė panašų į mane pavidalą ir braižikliu parašė ant jo mano vardo raides. Mano motina Kipa atnešė mums pyragėlių, bet išvydusi statulėlę baisiai nusigando ir pasakė, kad čia kerai. O tėvas pasakė, kad, patekęs šventyklos mokyklon, Totmesas galėtų tapti rūmų menininku. Aš juokais nusilenkiau Totmesui ir, nuleidęs rankas prie kelių, pasveikinau jį kaip kilmingąjį. Totmesui akys suspindo, bet jis atsiduso ir pasakė, kad nieko iš to nebus, nes tėvas reikalaujamas sugrįžti į karių namus ir stoti į karo vežimų dalinio karių mokyklą. Totmesas jau mokėjo rašyti tiek, kiek būsimam karo vadui reikėjo. Mano tėvas išėjo, o mudu su Totmesu dar ilgai girdėjom virtuvėje murmančią Kipą, bet šveitėme pyragėlius – riebius, gardžius – ir mums buvo gera.

Tada dar buvau laimingas.

5

Atėjo tokia diena, kai tėvas apsitaisė geriausiais ką tik išskalbtais drabužiais, užsidėjo ant kaklo plačią Kipos išsiuvinėtą apykaklę ir iškeliavo į didžiąją Amono šventyklą, nors širdies gilumoje nemėgo šventikų. Tačiau be šventi-

kų pagalbos ir įsikišimo Tebuose ir net visame Egipte jau niekas nenutikdavo. Šventikai vykdė teisingumą, skelbė nuosprendžius, ir įžulesnis žmogus net po valdovo skirtos bausmės prašydavo apvalymo burtais šventykloje. Šventikų rankose buvo net svarbesnių amatų mokymas. Šventikai pranašavo vandens pakilimus bei būsimo derliaus gausumą ir tada nustatydavo mokesčius visai šaliai. Bet ar dar verta tai aiškinti – juk viskas grįžo po senovei ir niekas nepasikeitė.

Manau, jog tėvui nusižeminti buvo nelengva. Būdamas vargšų gydytojas, jis visą laiką gyveno vargingojoje miesto dalyje ir nuo šventyklos bei Gyvenimo rūmų nutolo. Dabar jis, kaip kiti neturtingi tėvai, turėjo stovėti eilėj pas šventyklos vyresnybę ir laukti, kol kilniadvasis šventikas malonės jį priimti. Ir šiandien regiu prieš save sėdint šventyklos kieme tuos geriausiais drabužiais apsitačiusius skurdžius, atgintus garbėtroškiškos svajonės apie geresnį sūnų gyvenimą. Daugis jų, įsidėję užkandžių, į Tebus atkeliauja iš toli keleiviniais laivais ir savo sankaupas atiduoda vartų sargams bei raštininkams, kad patektų pas paaukuotais apdais ir brangiais aliejais blizgantį šventiką. O tas rauko nosį nuo jų kvapų ir kalba atšiauriai. Tačiau Amonui nuolat reikia naujų tarnų. Turtams ir galybei augant, jis išnaudoja vis daugiau raštingųjų, bet kiekvienas tėvas, atiduodamas į šventyklą sūnų, laiko tai dievų malone, nors iš tiesų kaip tik šventykla gauna dovaną, vertesnę už auksą.

Mano tėvui nusišypsojo laimė, nes vos iki popietės pralaukus pro šalį ėjo jo senas mokslo draugas Ptahoras, metams bėgant tapęs karališkuoju kaukolės atvėrėju. Tėvas išdrįso jį užkalbinti ir šis pažadėjo su visa derama didybe atvykti į svečius manęs pažiūrėti.

Skirtą dieną tėvas parūpino žąsį ir geriausio vyno. Kipa kepė ją ir barėsi. Iš virtuvės sklido palaimingas žąsies taukų kvapas, tad prie mūsų namų susirinkę elgetos ir neregiai suskato dainuoti ir groti, nūsdami savo dalies, kol Kipa supykusi padalijo taukuose pamirktos duonos ir šitaip nuginė juos šalin. Mudu su Totmesu iššlavėm gerą atkarpą gatvės nuo namų miesto pusėn, mat tėvas patarė Totmesui būti netoliese, kai svečias atvyks, nes gal šis norės pasikalbėti ir su Totmesu. Mudu dar buvom vaikai, bet kai tėvas pradėjo smilkykle leisti dūmus priebutyje, pasijutome pakiliai lyg šventykloje. Aš saugojau ąsotį su kvapiuoju vandeniu, vaikiau muses nuo balto kaip pienas lininio rankšluosčio, iš tiesų Kipos laikyto įkapėms, bet dabar ištraukto Ptahoro rankoms nušluostyti.

Ilgai teko laukti. Saulė nusileido ir oras atvėso. Priebuty sudegė smilkalai, duburyje liūdnai spirgsėjo žąsis. Man žarna žarną rijo, ir mano motinos

Kipos veidas ištįso, sustingo. Tėvas nepratarė nė žodžio, bet, tamsai atslin-
kus, lempų žiebtį nenorėjo. Sėdėjom visi priebuty, bijodami pažvelgti vienas
kitam į veidą. Tada supratau, kiek liūdesio ir nevilties mažiems ir neturtin-
giems savo lengvabūdiškumu suteikia turčiai ir kilmingieji.

Bet galų gale gatvėj sušvito deglų liepsnos ir tėvas pašokęs atnešė anglių
abiem spingsulėms. Šalia karštai alsuojant Totmesui, drebėdamas paėmiau į
rankas indą su vandeniu.

Karališkasis kaukolės atvėrėjas Ptahoras atkako paprastais dengtais neš-
tuvais, kuriuos atlakino du juodi vergai. Pirm jų deglą lingavo įkūnus tarnas,
kuris tikrai buvo girtas. Aičiūdamas ir šūkčiūdamas linksmus pasveikini-
mus, Ptahoras išlipo iš neštuvų pasveikinti mano tėvo, kuris nusilenkė jam ir
nuleido rankas prie kelių. Ptahoras uždėjo delnus jam ant pečių – gal paro-
dydamas, kad nėra vertas tokio sutikimo, o gal pasiremdamas. Prisilaikyda-
mas tėvo peties, jis spyrė deglą nešančiam tarnui ir pavarė gult po sikomoru
ir miegot, iki išsiblaivys. Negrai, nelaukę leidimo, numetė dengtus neštuvus
po akacijų krūmais ir susėdo ant žemės.

Tebesiremdamas į tėvo petį, Ptahoras įžengė priebutin. Neklausydamas jo
prieštaravimų, užpyliau jam ant rankų vandens ir padaviau lininį rankšluostį,
bet jis paprašė manęs nušluostyti rankas, nes aš jas sušlapinau, o kai tai pa-
dariau, maloniai padėkojo ir pavadino gražiu berniuku. Tėvas privedė jį prie
garbės krėslo, pasiskolino iš prieskonių pirklio, Ptahoras atsisėdo ir smalsiom
mažom akutėm apsižvalgė spingsulių šviesoje. Valandėlę visi tylėjo. Tuomet
jis, droviai krenkstelėjęs, paprašė gerti, nes per ilgą kelionę buvo išdžiūvus
gerklė. Tėvas pradžiugo ir įpylė jam vyno. Ptahoras įtariai pauostė, paragavo,
bet su akivaizdžiu malonumu ištuštino taurę ir lengviau atsiduso.

Jis buvo nedidukas, plikai nusiskutęs, kreivų kojų vyrukas, po plonu au-
diniu ryškėjančia krūtine ir pilvu. Jo apykaklė žibėjo brangakmeniais, bet
buvo nešvari, kaip ir apdaras. Nuo Ptahoro trenkė vynu, prakaitu ir vaistin-
gaisiais tepalais.

Kipa patiekė pyragėlių su prieskoniais, aliejų mirkytų žuvelių, vaisių ir
keptą žąsį. Iš mandagumo jis valgė, nors buvo aišku, kad atkeliavo tiesiai
nuo gausaus stalo. Jis paragavo visų patiekalų ir juos pagyrė, šituo labai pra-
džiugindamas Kipą. Jo paprašytas nunešiau valgio ir alaus negrams, bet šie į
mano mandagumą atsakė nešvankybėmis ir klausimu, ar greit išverstapilvis
išsiruoš atgal. Tarnas po sikomoru labai knarkė, tad nenorėjau jo žadinti.

Vakaras visai subjuro, nes ir mano tėvas vyno gėrė daugiau nei paprastai,
todėl Kipa galop atsisėdo virtuvėje, susiėmė galvą ir pradėjo sunkiai linguoti.

Pabaigę vyno ąsotį, jie ėmėsi tėvo vaistinių gėrimų, o šiuos išgėrę tenkinosi paprasčiausiu kasdieniu alum, nes Ptahoras tikino nesą išrankus.

Juodu kalbėjosi apie mokslo metus Gyvenimo rūmuose, žarstėsi juokais apie mokytojus ir svyrinėdami glėbesčiavosi. Ptahoras pasakojo, ką patyrė būdamas karališkuoju kaukolės atvėrėju, ir patikino, kad tai pats blogiausias amatas, kurio gali imtis gydytojas, ir tinkamesnis Mirties nei Gyvenimo rūmams. Bet darbo nedaug, o jis, Ptahoras, visad buvęs tinginys, kaip mano tėvas, romusis Senmutis, turbūt prisimena. Žmogaus kaukolę, – išskyrus dantis, gerklę ir ausis, kuriuos gydo kitas gydytojas, – Ptahoro supratimu, permanyti lengviausia, todėl ją ir pasirinkęs.

– Bet, – tarė jis, – jeigu būčiau turėjęs drąsos, būčiau tapęs paprastu doru gydytoju ir dalijęs žmonėms gyvenimą, o dabar man lemta dalyt mirtį senukams ir neišgydomiems ligoniams, kurių įsigiežia giminaičiai. Dalyčia gyvenimą kaip ir tu, mano drauge Senmuti. Gal labiau vargčiau, bet gyvenčiau garbingiau ir sveikiau.

– Netikėkite juo, berniukai, – tarė tėvas, nes, pasiėmęs nedidelę taurę vyno, šalia sėdėjo ir Totmesas. – Didžiuojuos, galėdamas draugu pavadinti karališkąjį kaukolės atvėrėją Ptahorą, garsiausią Egipte šios srities amato žinovą. Neužmiršau stebuklingų kaukolės atvėrimų, kuriais jis gelbėjo tiek kilminguosius, tiek vargšus ir visiems kėlė nuostabą. Jis vadavo žmones iš piktųjų dvasių, kurios varė juos į beprotybę, ir traukė jiems iš smegenų apvalius kiaušinius. Ligoniai jam dėkojo auksu ir sidabru, grandinėlėmis ir vyno ąsočiais.

– Dar gausiau atsidėkodavo jų giminaičiai, – suvebleno Ptahoras. – Kad netyčia išgydau vieną iš dešimties, vieną iš penkiolikos, na, tarkim, vieną iš šimto – tuo tikresnė kitų mirtis. Ar girdėjai, kad bent vienas faraonas po kaukolės atvėrimo gyveno ilgiau nei tris dienas? Ne, kuo turtingesni ir kilmingesni nepagydomi ligoniniai ir bepročiai, tuo greičiau jie išmėginami mano titnaginiu peiliu. Mano ranka išvaduoja iš kančios, mano ranka dalija palikimus, žemes, galvijus ir auksą, mano ranka sodina į sostą faraonus. Jie manęs bijo ir mano žodžiui niekas neprieštarauja, nes aš per daug žinau. Bet tas, kuris tokias žinias kaupia, ir širdgėlą kaupia, todėl esu labai nelaimingas.

Ptahoras paverkė valandėlę ir nusivalė nosį į Kipos įkapių rankšluostį.

– Tu neturtingas, bet užtai garbingas žmogus, Senmuti, – šniurkščiojo jis. – Todėl myliu tave, o aš turtingas, bet sutrešęs. Visai sutrešęs – tiktai mėšlo krūva, kurią jautis kely paliko.

Jis nusiėmė brangakmenių apykaklę ir uždėjo ją tėvui ant kaklo. O tada juodu ėmė traukti dainas, kurių žodžių aš nesupratau, bet Totmesas įdėmiai

pasiklausęs pasakė, kad net karių namuose riebesnių negirdėjęs. Kipa virtuvėje pradėjo raudoti, o nuo akacijų krūmo atėjęs negras paėmė Ptahorą į glėbį ir ketino tempt į neštuvus, nes jau seniai buvo laikas miegoti. Bet Ptahoras priešinosi, gailiai skundėsi ir šaukė pagalbon sargybinius, rėkdamas, kad negras jį užmuš. Mano tėvas negalėjo jam padėti, todėl mudu su Totmesu lazdom ėmėme vyti negra, o tas supyko ir bjauriai burnodamas išėjo sykiu su draugužiu ir dengtais neštuvais.

Tada Ptahoras užsivertė ant galvos ąsotį alaus, paprašė aliejaus veidui įtrinti ir panūdo išsimaudyti kiemo tvenkinyje. Totmesas man pašnibždėjo, kad reikėtų senukus paguldyti, ir atsitiko, kad mano tėvas apsikabino su karališkuoju kaukolės atvėrėju ir, kliūvančiais liežuviais priesaikaudami amžiną draugystę, juodu abu užmigo santuokiniam Kipos guolyje.

Kipa raudėjo, rovēsi plaukus ir barstėsi galvą duburio pelenais. Mane graužė klausimas, ką pasakys kaimynai, nes triukšmas ir dainos tykią naktį toli girdėjosi. Bet Totmesas buvo visai ramus ir pasakė matęs dar didesnių kvailybių karių namuose ir savo tėvo namuose, kai vyrai susėdę prisimindavo praeitį ir baudžiamuosius žygius Sirijon bei Kušo žemėn. Priešingai, jis tvirtino, kad vakaras puikiai praėjo, nes senukai dėl smagumo neužsisakė muzikantų ir šokėjų iš viešųjų namų. Jam pavyko nuraminti Kipą ir mudu kaip gebėdami išvalėm šventimo pėdsakus ir atsigulėm miegoti. Tarnas po sikomoru tebeknarkė, o Totmesas prisislinko arčiau, apsikabino mane ir ėmė kalbėti apie mergaites, mat irgi buvo išgėręs. Bet manęs tai nedomino, nes buvau pora metų už jį jaunesnis, ir aš greit užmigau.

Ankstų rytą mane pabudino bildesys ir kepėstavimas miegamajame. Kai užėjau, tėvas su drabužiais ir Ptahoro apykakle kietai miegojo, o Ptahoras sėdėjo ant grindų ir, susiėmęs rankom galvą, gailiai paklausė:

– Kur aš?

Pagarbiai pasveikinau jį, nuleisdamas rankas prie kelių, ir atsakiau, kad jis tebesąs uosto dalyje, vargšų gydytojo Senmučio namuose. Jis nurimo ir dėl Amono paprašė alaus. Priminiau, kad alų jis užsipylė ant galvos, ir tai buvo matyti iš jo drabužių. Jis pakilo, susitvarkė, oriai suraukė antakius ir išėjo į lauką. Užpyliau jam ant rankų vandens, o jis aimanuodamas nulenė galvą ir paprašė užpilti vandens ir ant plikės. Totmesas, kuris jau buvo parkirdęs, atnešė jam rūgusio pieno ąsotį ir sūrią žuvį. Pavalgęs Ptahoras pralinksmėjo, nuėjo prie sikomoro ir pašėlo tvatyt lazda miegantį tarną, kol tas atsikėlė žaliuotais drabužiais ir žemėtu veidu.

– Šlykšti kiaulė! – suriko Ptahoras ir dar kartą smogė lazda. – Šitaip tu

pono reikalais rūpiniesi ir neši deglą pirm jo? Kur neštuvai? Kur mano švarūs drabužiai? Kur mano vaistingoji uoga? Dink iš akių, niekingas vagie, kiaule!

– Esu vagis ir pono kiaulė, – nuolankiai atsakė tarnas. – Ką įsakysi, pone?

Pthoras nurodė, ką daryti, ir tarnas iškeliavo ieškot dengtų neštuvų. Pthoras patogiai atsisėdo, atremdamas nugarą į sikomoro kamieną, ir padeklamavo eilėraščių apie rytą, lotosus ir upėje besimaudančią karalienę, o paskui pradėjo pasakoti visokius berniukams patinkamus dalykus. Ir Kipa atsikėlė, užkūrė ugnį ir nuėjo pas tėvą į miegamąjį. Jos balsas girdėjosi net kieme, ir pagaliau į kiemą išėjęs tėvas su švariais drabužiais atrodė labai liūdnas.

– Turi gražų sūnų, – tarė Pthoras. – Stotas kaip karalaičio, o akys švelnios kaip gazelės.

Buvau dar vaikas, bet gerai supratau, jog jis šitaip kalba norėdamas, kad mes užmirštumėm, kaip jis elgėsi vakare. Netrukus jis paklausė:

– Ar tavo sūnus ką nors moka? Ar jo sielos akys tokios atviros, kaip kūno?

Tuomet atsinešiau rašymo lentelę, ir Totmesas atsinešė savąją. Nerūpestingai žvilgtelėjęs į sikomoro viršūnę, karališkasis kaukolės atvėrėjas padiktavo man trumpą eilėraščių, kurį prisimenu iki šiol. Štai jis:

*Džiaukis, jaunikaiti, savo jaunystę,
nes senatvėj gerklę graužia pelenai,
ir išsaugotas kūnas
kapo juodumoj nesijuokia.*

Atlikau darbą kuo geriausiai – iš pradžių parašiau paprastais rašmenimis, o paskui nupiešiau paveikslėliais. Galiausiai parašiau žodžius: „senatvė“, „pelenai“, „kūnas“ ir „kapas“ visais būdais – ir skiemenimis, ir raidėmis. Tada parodyčiau jam lentelę, ir jis nerado nė vienos klaidos. Žinojau, kad tėvas manimi didžiuojasi.

– O kaip šis jaunuolis? – paklausė Pthoras, tiesdamas ranką prie Totmeso lentelės.

Totmesas sėdėjo nuošaliau ir piešė paveikslėlius. Jis kiek dvejojo, bet jo akys juokėsi. Prisikišom pažiūrėti ir pamatėm, kad jis nupiešė Pthorą, dedantį tėvui ant kaklo apykaklę, paskui – pilantį sau ant galvos alų, o trečiame paveikslėlyje apsikabinusį su tėvu ir dainuojantį, ir tas piešinys buvo toks juokingas, kad iš karto galėjai suprast, ką jie dainuoja. Buvo juokinga, bet

juoktis nedrįsau, bijodamas supykdyti Ptahorą. Mat Totmesas jo nėraž nepadailino. Paveikslėlyje jis buvo toks pat mažas ir plikas, toks pat kreivakojis ir nudribtpilvis kaip tikrovėje.

Ptahoras ilgai tylėjo, tik įdėmiai žiūrinėjo čia į vieną, čia į kitą paveikslėlį, čia į Totmesą. Šis truputį išsigando ir pasistiebė ant pirštų galų. Pagaliau Ptahoras paklausė:

– Ko nori už paveikslėlį, berniuk? Aš perku jį.

Bet Totmesas smarkiai paraudo ir atsakė:

– Savo rašymo lentelės neparduodu. Draugui duočiau veltui.

Ptahoras nusišypsojo:

– Gerai. Tad būkim draugai ir paveikslėlis tenka man.

Jis dar kartą atidžiai pasižiūrėjo į paveikslėlį, nusišypsojo ir trenkė į akmenį, paveikslėlis sudužo į druzgus. Visi pašokom, o Totmesas nuščiuvo ir atsiprašė, jei Ptahoras įsiseidęs.

– Ar galiu pykti ant savo atvaizdo vandenyje? – švelniai paklausė Ptahoras. – Bet piešėjo ranka ir akis – daugiau nei vanduo. Dabar žinau, kaip vakar atrodžiau, ir nenoriu, kad kas nors pamatytų, koks buvau. Sudaužiau lentelę, bet pripažįstu, kad tu esi dailininkas.

Totmesas net stryktelėjo iš džiaugsmo.

Paskui Ptahoras kreipėsi į tėvą ir, rodydamas į mane, iškilmingai ištare senąjį gydytojo pasižadėjimą:

– Imuosi jį gydyti!

O rodydamas į Totmesą pasakė:

– Padarysiu, ką galėsiu.

Šitaip perėję prie gydytojų kalbos būdo, abu patenkinti nusijuokė. Tėvas uždėjo delną man ant viršugalvio ir paklausė:

– Sūnau Sinuhe, ar norėtum tapti tokiu gydytoju kaip aš?

Man akyse susitvenkė ašaros, užgniaužė gerklę ir aš, negalėdamas žodžio ištarti, tiktai linktelėjau. Apsižvalgiau aplink ir kiemas man pasirodė mielas, ir sikomoras pasirodė mielas, ir tvenkinys.

– Mano sūnau Sinuhe, – tarė tėvas. – Ar norėtum tapti gabesniu už mane gydytoju, geresniu už mane gyvenimo ir mirties valdovu, kuriam patiki gyvybę visi luomai ir rangai?

– Bet tik ne toks kaip jis ir ne toks kaip aš, – pridūrė Ptahoras išsitiesdamas ir jo akys pasidarė protingos ir skvarbios, – o tapti tikru gydytoju. Nes iš visų didžiausias yra tikras gydytojas. Prieš jį net faraonas nuogas, prieš jį net turtingiausias lygus didžiausiam skurdžiui.

– Labai norėčiau tapti tikru gydytoju, – droviai atsakiau aš, nes buvau dar vaikas, nieko nesupratau apie gyvenimą ir nežinojau, kad senatvė visada bando užkrauti jaunystei savo svajas ir nuovylius.

O Totmesui Ptahoras parodė auksinę apyrankę ant savo riešo ir paliepė:

– Perskaityk!

Totmesas išskiemėnavo joje išraižytus ženklus ir nedrąsiai pratarė:

– Trokštu taurės sklidinios! – Ir nejučia nusišypsojo.

– Nesišypsok, išdykėli, – rimtai subarė Ptahoras. – Ne apie vyną kalba. Bet jei nori tapti menininku, turi reikalauti sklidinios taurės. Per tikrą menininką pasireiškia pats Ptahas – kūrėjas ir statytojas. Menininkas nėra vien vanduo ar veidrodis, o kai kas daugiau. Tiesa, menas dažnai būna tik saldintas vanduo ar kreivas veidrodis, tačiau menininkas vis dėlto šis tas daugiau nei vanduo. Reikalauk sklidinios taurės, berniuk, ir nepasitenkink viskuo, kas tau sakoma, o labiau tikėk savo šviesiom akim.

Paskui jis pažadėjo, kad greitai gausiu kvietimą mokytis į Gyvenimo rūmus, ir pamėginsias, jei tik įmanu, padėti Totmesui įstoti į Ptaho šventyklos meno mokyklą.

– Tačiau, berniukai, – tarė jis, – klausykit atidžiai, ką pasakysiu, ir tuojau pat užmirškite, ką pasakysiu, užmirškite bent tai, kad šitai sakė karališkasis kaukolės atvėrėjas. Greitai pateksite į šventikų rankas, o po kurio laiko Sinuhė bus iššventintas, – kaip mudu su tavo tėvu gavom žemiausią šventiko laipsnį, nes neiššventinti negali verstis gydytojo amatu. Bet kai pakliūsit šventikams į rankas, būkit budrūs kaip sakalai, klastingi kaip gyvatės, idant savęs neprarastumėt ir neapžilptumėt. Sykiu būkit švelnūs kaip balandėliai, nes nagus gali rodyti tik tas, kuris pasiekė tikslą. Taip buvo ir taip bus. Neužmirškite šito.

Mums dar kiek pašnekėjus, grįžo Ptahoro tarnas su išnuomotais dengtais neštuvais ir švariais apdaraais šeimininkui. Mat Ptahoro neštuvus vergai buvo užstatę artimiausiame viešnamyje ir ligi tol tenai miegojo. Ptahoras įpareigojo tarną išpirkti dengtus neštuvus ir vergus iš viešųjų namų, atsišveikino su mumis, prisiekė tėvui draugystę ir iškeliavo atgal į kilmingųjų miesto dalį.

Šitai aš patekau į didžiosios Amono šventyklos Gyvenimo rūmus. Tiesa, kitą dieną karališkasis kaukolės atvėrėjas Ptahoras atsiuntė Kipai dovanų šventąjį skarabėją iš brangakmenio, kad ji galėtų jį nusinešti į kapą, pasidėjusi širdies vietoje po drobės juostom. Ptahoras negalėjo suteikti mano motinai didesnio džiaugsmo, todėl ji viską jam atleido ir tėvui Senmučiui daugiau nešnekėjo apie vyno prakeiksmą.